

Nr 286.

Av herr Nilson i Spånstad m. fl., angående fördelningen av byggnadstillstånd i fråga om bostadsbyggande och industriell anläggningsverksamhet.

Det ekonomiska läget kännetecknas av en tilltagande instabilitet. Då inkomsterna öka hastigare än tillgången på varor, ha inflationstendenserna undergått en väsentlig skärpning. En återgång till jämvikt i de ekonomiska relationerna kan ske antingen genom att priserna höjas — vilket ingen torde önska — eller genom att köpkraften begränsas. Den förra vägen är icke framkomlig, eftersom den står i direkt motsats till alla partiets uttalade strävanden att förhindra en inflatorisk prisutveckling. Det återstår då att försöka minska den köpkraft, som tar sig uttryck i efterfrågan, vilket kan ske antingen genom att inskränka konsumtionen eller begränsa investeringarna eller bådadera.

En minskning av konsumtionen kan åstadkommas på flera olika vägar, exempelvis genom skärpning av ransoneringarna, höjning av skatterna eller genom tvångssparande. Ingen av nämnda åtgärder, möjligen med undantag för tvångssparande, torde i dagens läge vara föremål för statsmakternas överväganden. Investeringarna såväl beträffande bostadsbyggen som industri- anläggningar kunna regleras genom byggnadstillståndsgivningen. Det är också vad som skett under de senaste åren, då brist har rått på arbetskraft och material.

I bihang 4 till bilaga 1 till årets statsverksproposition har framlagts ett utkast till allmän investeringsbudget för byggnads- och anläggningsverksamhet budgetåret 1947/48. Enligt de uppgjorda planerna skola investeringar i byggnader och anläggningar år 1947 medgivas i något mindre omfattning än under 1946. Anledningen härtill är att man vill söka begränsa efterfrågan på de redan nu otillräckliga tillgångarna på material.

Den dominerande posten i investeringsbudgeten är bostadsbyggandet. För 1947 beräknas sammanlagt 70 000 lägenheter kunna byggas, vilket innebär en minskning med 5 000 lägenheter i jämförelse med 1946. På de s. k. kvotorterna, d. v. s. städer och större tätorter, komma 43 000 lägenheter med särskilda byggnadstillstånd jämte ett mindre antal tremannabyggen. För icke-kvotorter, d. v. s. i stort sett mindre samhällen och den egentliga landsbygden, skulle följaktligen återstå ca 20 000 lägenheter med särskilda tillstånd plus största delen av tremannabyggna. Det antal lägenheter, som beräknas uppföras med tillstånd som tremannabyggen, uppskattas till omkring 7 000, ett förhållandevis ringa antal.

Den näst efter bostadsbyggandet största posten utgör anläggningsverksamheten inom industrien. Investeringsverksamheten har på detta område skurits ned ganska kraftigt jämfört med industriföretagens planerade ut- och ombyggnader. Industriens investeringar torde visserligen komma att understiga 1946 års volym men dock vara väsentligt större än under 1945.

Investeringarna för bostadsbyggande och industriens anläggningsverksamhet närma sig 2 miljarder eller bortåt 90 % av samtliga investeringar under 1947.

Det är tydligt att myndigheterna genom byggnadstillståndsgivningen ha stora möjligheter att kontrollera investeringsverksamheten. Byggnadsregleringen innebär i själva verket ett starkt grepp över den ekonomiska och befolkningsutvecklingen på olika orter. Faktum är att städer och samhällen i nu rådande läge äro beroende av byggnadstillstånd för sin fortsatta expansion. Detta öppnar onekligen vida perspektiv mot en planering i fråga om befolkningsfördelningen dels mellan orter av olika storlek, dels mellan stadsbygden i vidare mening och landsbygden. Motionärerna önska icke ökad statlig dirigerings, men när en byggnadsreglering ändå måste genomföras i nuvarande läge bör denna tillämpas på ett för hela landet lyckligt sätt. Vi kunna icke för vår del anse att den fördelning av byggnadstillstånd och därmed byggnadsmaterial och arbetskraft som gjorts upp för 1947 främjar landsbygdens och de mindre samhällenas berättigade intressen.

Folkmängdssiffrorna från årsskiftet visa att inflyttningen till stadsbygden fortsatt i om möjligt ännu snabbare takt än under föregående år. Städerna i administrativ mening ökade folkmängden med icke mindre än 117 000 personer, varav dock 17 000 komma på de två nya städerna. Även om en del av folkökningen beror på nativitetsöverskott i städerna ha dock landsbygden och de mindre tätorterna fått släppa till en icke obetydlig mängd arbetskraft. Vi kunna icke annat än med oro se på denna utveckling, varigenom landsbygdens befolkning uttunnas på ett sätt, som redan vållar stor skada i ekonomiskt, socialt och kulturellt avseende. Motionärerna ha därför kommit till den uppfattningen att åtgärder med det snaraste måste vidtagas för att hejda den befolkningsförflyttning som nu pågår till främst storstäderna.

I nuvarande läge är det icke brist på arbetstillfällen utan snarare brist på möjligheter att aktualisera dessa, som orsakar flykten från landsbygden och mindre samhällen. Bättre tillgång på material, främst byggnadsmaterial, vilket för dagen betyder detsamma som en rättvisare fördelning, skulle öka de mindre tätorternas och landsbygdens förmåga att hålla kvar sin arbetskraft. Emellertid ha vi icke kunnat finna annat än att myndigheterna genom fördelningen av byggnadstillstånd såväl beträffande bostäder som industri-anläggningar främjat särskilt storstädernas utveckling under de senaste åren. Sälunda har Stockholm för 1947 tilldelats en byggnadskvot på icke mindre än 9 200 lägenheter av 43 000 planerade lägenheter i större städer och tät-

orter. Om det vore möjligt att framskaffa detaljerade uppgifter över byggnadstillstånd för industrialanläggningar för 1947, bleve tendensen säkerligen densamma. Vi kunna för vår del icke godtaga en sådan fördelning av de knappa tillgångarna på byggnadsmaterial.

Motionärerna kunna icke heller gå med på att fördelningen av byggnadstillstånd med ca 45 000 lägenheter på större städer och tätorter och blott 25 000 lägenheter på landsbygd och mindre samhällen är riktigt avvägd. För att stärka de mindre samhällenas och landsbygdens förmåga att konkurrera om arbetskraften borde tilldelningen av byggnadstillstånd snarast stå i omvänd proportion till ortens storlek. I varje fall borde icke byggnadstillstånd lämnas för industriella nyanläggningar och utvidgningar i de största städerna och deras omgivningar. Det borde vidare övervägas huruvida icke särskilda byggnadstillstånd både för bostadsbyggandet och den industriella anläggningsverksamheten på landsbygden och i mindre samhällen lämpligen kunde slopas eller i varje fall prövas efter lindrigare grunder än vad gäller byggnadstillstånd i storstäderna. Därigenom skulle den ekonomiska utvecklingen befordras och arbetskraften stanna kvar på landsbygden och i mindre tätorter.

Med anledning av vad som ovan anförts hemställas,

att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t framföra de synpunkter i fråga om fördelningen av byggnadstillstånd såväl beträffande bostadsbyggande som industriell anläggningsverksamhet som i motionen anlagts.

Stockholm den 23 januari 1947.

Sven J. Vigelsbo.

Per Svensson
i Stenkyrka.

Hj. R. Nilson
i Spånstad.

C. O. Carlsson
i Bakeröd.